תלמוד בבלי · אחרונים · בית מאיר · סדר נזיקין

בית מאיר על סנהדרין

רבי מאיר פוזנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית מאיר על סנהדרין

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-סנהדרין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ט: 4
דף י: 4
דף יב: 5
דף יז: 5
דף כו: 6
דף צ: 6
דף קז: 7
דף קיג: 7

דף ט:

תוס' ד"ה ואין אדם משים עצמו רשע. ונראה וכו' אלא פלגינן לומר שרבע אבל לא שרבעו. רצונם לומר אלא אחר הוא שרבע. וכן כתבו לקמן שרבע שור אחר אבל לא שורו. וקשיא לי דא"כ איך אפשר לצרפו עם אחר להרוג הבועל. הא אין לך הכחשה בגופו של עדות יותר מזה. חבירו מעיד שרבע בשעה זו לזה העד ולא לאחר. ואיהו יחשוב כאלו מעיד שרבע שעה זו איש אחר. אף גם משמעות תוס' מפרשים בתרי גופי היינו היכא דאפשר לומר עדותו קאי על גוף אחר שלא העיד עליו. אבל פרשב"ם שם ב"ב ד' קל"ד ע"ב לא משמע הכי. כי ז"ל אבל בתרי גופי בועל ואשה פלגינן דלגבי בועל אנו מאמינין כל העדות וכנראה ר"ל דוקא בחד גופא ליפלוג בין עבר לעתיד לא פלגינן אבל מפני שלגבי בועל מאמין כל העדות אין חשש אם אין אנו מאמינין לגבי אשתו. וכ"ת איך אפשר אם לא בא על אשתו איך יהרג. זה ל"ק דהא טעם דקורבה פסול הוא לא מפני דאמרינן שמשקר אלא גזירת מלך הוא כדאיתא ב"ב דף קנ"ט וא"כ לגבי הבועל מאמינים אותן שבא על אשתו כדי להורגו ומ"מ אין הורגין אותה מפני הגזירת מלך שלא יומת ע"פ קרוב וכן ע"פ גזירת מלך אין נעשה רשע ע"פ עצמו. אף כי אומר אמת שבא עליה לרצונו. ואפשר דלפ"ז נמי מיושב קושי' תוס' מאנוסים היינו מחמת ממון. דשם מה"ת שאנו נאמר שהי' אנוס מחמת נפשות מה שאיהו גופא לא הגיד אלא מחמת ממון וכיון דגזירת מלך הוא שלא להאמינו על עצמו מפני שנעשה רשע בזה ע"י מי ועל מי יחול עדותו הא אין כאן גוף אחר כלל. ועיין עוד בראשונים שדברו בענין זה טובא:

דף י.

הני הך לדברי הש"ך ח"מ סי' ל"ד ס"ק ל"א דנראה לי דבפסולי עדות מחמת עבירה לא בעינן תחלתו בכשרות אם רק סופו בכשרות. יש להקשות מה מקשה הני הך הא מדין קמא דפלוני רבעני לרצוני לא מוכח דהטעם משום דפלגינן דבורי' אלא משום דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע. אף כי אמר אמת שפלוני רבעו לרצונו ולא אמר שעשה תשובה מפני שאין אדם משים עצמו רשע אינו נאמן בזה שהוא עכשיו רשע אלא אמרינן ודאי עשה תשובה ומתחרט והוא עכשיו כשר לעדות לכן מצטרף עם אחר להורגו כי אף שהי' בתחילתו בשעת ראי' פסול לעדות בשעת הגדה כשר הוא. א"ו מוכח דאף בפסול עבירה בעינן תחלתו בכשרות ושפיר מוכח הטעם משום פלגינן דיבורי'. ועיין נמי בספרי סי' קמ"א סעי' ל"ד:

דף יב:

גופא אמר שמואל אין מעברין וכו' אמר עולא אין מקדשין. עיין פרש"י ועיין במהרש"א פירושו. וצ"ע חדא לפ"ז למה מקשה רבא אך לר"נ מכדי וכו' הא קושי' זו מיד על דין עולא קשיא דהא בין כך ובין כך נשאר מעובר ופסח נדחה. ותו דבאמת צ"ע טעמא דרבא דמ"ש כי שתקו ולא מקדשין לאדר שני דלא יתבטל העבור ומשום דקדשוהו נמי יהא בטל. [ולהכי מסופק אני אף בפרש"י שמחולק עם הר"מ בפי' דברי עולא. מ"מ בפי' קידשו מהו"ל דמפרש נמי כהר"מ קידשו קודם שעיברו דסתמו היינו שניסק ודלא כמהרש"ל. וצ"ע] ואולם לשון הרמב"ם פ"ד מה' קדוש החדש ה' י"ד הכי הגיע יום ל' באדר ולא עיברו לא יעברו וכו'. ואם עברוהו ביום ל' הרי זו מעוברת באו עדים אחר שעברוהו והעידו על הירח הרי אלו מקדשין את החדש ביום שלשים ויהי' ר"ח אדר שני ואלו קדשוהו קודם שיעברו את השנה שוב לא היו מעברין שאין מעבר בניסן. כנראה ממנו שאינו מפרש דברי עולא שאמר מקדשין כדפי' רש"י. שהרי לא די שאינו מביא כלל פסק עולא. שכפי הנראה הם הלכה שהרי אין חולק עליו. אלא דאדרבא פוסק בהדיא שאם באו עדים אחר שעיברוהו מקדשין אותו לר"ח אדר שני. וצ"ע כיצד מפרש דברי עולא. ואולי היה לו גירסא אחרת. ואם לאו ע"כ לדחוק שמפרש אין מקדשין כלומר אם באו עדים ביום ל' אחר שעיברוהו אין מקדשין אותו לניסן. אלא להחודש שעיברו דהיינו אדר שני. גם במה שפסק ואלו קדשוהו קודם שיעברו וכו' נראה שמפרש זה בפלוגתא דרבא ור"נ ור"ל קידשו מה אם קדשוהו לניסן קודם שעברוהו ושוב עברוהו. על זה פסק רבא דבטל העבור ופוסק כמותו ור"נ ס"ל מ"מ הוא מעובר ומקודש לאדר. וא"כ עכ"פ טעמא דרבא מיושב שפיר ואי משום מה דקשיא נמי לפירושו מדוע מקשה רבא לר"נ קושייתו הא גם לעולא קשיא. זה באמת בע"כ לומר דלאו דוקא לר"נ הוא דקשי' לי'. דבל"ז נמי קשיא כל היכי דמעברין בתר פורים כדכתבו תוס' ואף לעולא צריכינן לתירוצא דר"נ וצ"ע:

דף יז:

תוס' ד"ה מחכו. תימא ואולי יש ליישב תמיהתם דהא י"ל ומה כולי האי דילמא מה דנאמר מחכו עלי' ר"י בר חנינא היינו על הרוב מדבר דרובא ככולא דבר תורה כדאיתא שם בנזיר במקומו שמקשר מינה. אך דתמיהתם כהוגן. דא"כ לא צריך להפוך ולימא דשלחו מתם היינו ר"י בר חנינא ומחכו במערבא היינו ר' אליעזר ומה דנאמר שלחו מתם ר"י בר חנינא היינו על הרוב. אמנם מצינן במס' עירובין דף מ"ח תני ר' חייא חרם שבין ב' תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל. מחייך עלי' ר"י בר חנינא. וידוע שמפני שר'

חייא הי' במערבא בא"י נופל הלשון מחייך עלי' ר"י בר חנינא. משא"כ כשהי' החיכוך במערבא על שמועה מבבל לשם נופל הלשון מיחכו עלי' במערבא ולעולם הוא הוא. וא"כ למה נאמר מעיקרא מיחכו במערבא היינו ר' אליעזר הי' ההכרח לומר דהיינו על הרוב. אבל כבר מצינו דפעם חייך ר"י בר חנינא נמי במערבא דהיינו בעירובין הנ"ל. ומדמקשה על השלחו מתם ר"י בר חנינא נוח לו יותר לומר איפוך כדי שיהי' עכ"פ השלחו מתם ר' אליעזר בשלימות תמיד ומיחכו עלי' ר"י בר חנינא על הרוב מלומר כדמעיקרא דאז יהא מוכרח שני הכללים אך על הרוב. וגם משום דבל"ז מצינן להדיא טבע החייך בר"י ב"ח כנ"ל בעירובין וק"ל:

דף כו:

מהו דתימא עדיפא לי' דכתיב מים גנובין ימתקו. שמעתי מקשין וכי ס"ד דלהכי ליחשד להעיד על אינה מקודשת דמקודשת. הא מה מים גנובין אית לי' כיון דאיהו ידע בנפשי' דאינה מקודשת. ונ"ל דל"ק דהכי פירושא פעמים דנזרק לה קידושין בספק קרוב לו או לה או אפילו כי מעיין ימצא בהדי' דקרוב לו ואינה מקודשת. והוא מרוב חפצו להמצא לו מים גנובים מעיד לפי אומד דעתו שהי' קרוב לה ומקודשת ולהכי לא יהא נאמן קמ"ל. ובל"ז אפשר דמעיקרא לק"מ. כי מים גנובים היינו מה שצריך לקחת בסתר ולא בגלוי וכבר מפני שמעיד עלי' שהיא אשת איש אף דאיהו ידע האמת שאינה אשת איש. מ"מ מוכרח להסתיר מעשיו מפני העולם שמחזיקים אותה באשת איש וזה הוא דמתוק לו. וק"ל וזה העיקר:

דף צ:

תניא ר' סימאי אומר מנין לתחית המתים מן התורה שנא' וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחי' המתים מן התורה. קשיא לי הא קיי"ל א"י מוחזקת היא וירושה היא לנו מאבותינו הרי להדיא שניתן לאבותינו במוחזק ובפועל ולמה לא יאמר להם וע"כ לדחוק דלתת משמע כמקבל מתנה שנהנה מן המתנה ולזה אף שהי' נקנה להם מ"מ לא זכו ליהנות מן המתנה אלא גרים היו בארץ. משא"כ לתחיית המתים שהמה גופייהו יזכו ליהנות מן המתנה:

שם הבאתי בשם הפרשת דרכים מה שהבאתי והוכחתי שהקנין הי' לאברהם במעכשיו הגוף והפירות לכשיעקרו ולהכי לא הי' שייך לתת להם כיון שלא זכו בהפירות:

דף קז.

עד זומם חידוש הוא. ומקשין העולם על הטור שנתן טעם על התורה מפני שמעידין בגופן של עדים והוי כמעידין שחללו שבת ומקשין העולם כיון דהגמ' אמרה שהוא חידוש איך כתב הטור שהוא בטעם דא"כ אינו חידוש ואני אומר דלק"מ כי הטעם במעידין שחללו שבת או שגזלו היינו מפני שמעידין בגופן של עדים שעשו מעשה זה ומה בכך ששניהם מכחישין ואמרו שלא עשינו דבר זה הא מה שמכחיש בעצמו שלא עשה לא נחשב לכלום שאין אדם מעיד לעצמו ואין מכחיש להמעידים אלא חבירו שמעיד עליו שלא עשה ואין דבריו של אחד במקום שנים וכה"ג לגבי השני לכן המעידים נאמנים. משא"כ במזימין ששנים מעידים שראו שזה הרג או לוה ביום פלוני והמזימין אמרו לא ראיתם מפני שעמנו הייתם הרי אותן המזימין נמי תרי שאמרו שראו הדבר ומה חזית דסמכת אהני והוי חידוש. אך הטור נתן קצת טעם להתורה שאמרה דלא נילך בתר המבוקש מן המעידין שהוא על דבר שחוץ מהם אלא בתר ההזמה שהיא בגופן של עדים עמנו הייתם שבזה נמי אין לכל אחד מהם אלא עד אחד שהי' במקום המעשה כי הגדתו על עצמו שהי' במקום המעשה הוי כמעיד על עצמו ולהכי המזימין נאמנים אבל זה גופא הוא החידוש דלא ניזל בתר המבוקש וניזול בתר גופם ודוק:

דף קיג.

מתניתין דלא כר"א דתניא ר"א אומר כל עיר וכו'. בדף ע"ז הקשה הת"ח ולמה לא נימא דאתא עשה דושרפת ודוחה ל"ת דלא תעשון כן לד' אלהיכם והניח בצ"ע. ויראה לענ"ד דל"ק מידי דודאי לא מסתבר למדרש הכי דבשלמא בעלמא ניחא להקב"ה בקיום העשה עד שתדחה להלא תעשה. משא"כ הכא דגוף מצות עיר הנדחת הוא מפני החטא שפגעו בכבודו של מקום ויצוה הקב"ה לפגוע בכבודו יותר ולעבור על לא תעשון כן לד' אלהיכם. ובודאי יותר יש לדרוש שאין זה מצות עשה דוקא לעבור על הלאו אלא () המצוה שבאם אין אתה יכול לקיים כל שללה לא תהא כלל עיר הנידחת. והנה הרב הגדול ידידי דק"ק פ"ל. כתב לי שקשה לי מאד פרש"י () בדברי ר"א ואנן בעינן שללה וליכא דהאי שלל שמים הוא. דהא אדרבא א"כ לא אזיל דרשה דר"א כלל כיון דעל כתבי קודש לא קאי כלל המצוה הרי יוכל לקיים את כלל שללה מבלעדי הכתבים קודש. כמו שנתקיים מבלעדי הקדשי' דבקדשים הא לא פליג ר"א. ויראה לי דודאי הדין עמו אלא דהעיקר דר"א בזה פליג עם רבנן דרבנן ס"ל דכתבי קודש שלל שמים הוא ור"א ס"ל דכתבי קודש הואיל דממונו הוא למכור ולעשות בהממון ככל חפצו דאפילו ס"ת נכסיו

מקרי להכי הוא בכלל שללה ולא שלל שמים ושפיר הוכיח דינו. ורש"י ז"ל בא לתרץ טעמייהו דרבנן וכתב בתר דבריו ואנן וכו' דהאי שלל שמים הוא. כלומר אנן להכי לא משגחינן בדרשה דר"א דהאי שלל שמים הוא ואינה כלל בכלל המצוה. וק"ל:

עוד לדברים אלו להסביר היישוב על קושי' הת"ח הנ"ל דהא כלל גדול בידינו כל שאפשר לקיים העשה מבלעדי עבירות הלאו לא אמרינן תדחה עשה ללא תעשה. ובעיר הנדחת הא ודאי דאפשר לקיים העשה בלא הכתבי קודש כמו דנתקיימה בלא קדשים שבתוכה. וכיון דלר"א כתבי קודש לא ממעוט משללה כנ"ל והמה בכלל כל מה"ת תקפיד התורה דוקא לרבות כתבי קדש בעשה כדי לעבור ולהוסיף חטא דלא תעשון כן וכו'. אלא ודאי שאינו בא אלא למעט דאם לא אפשר לך לקיים כל לא תעשה כלל עיר הנידחת ודוק:

שוב נתיישבתי כי כל מה שכתבתי ודחקתי ליישב קושי' הת"ח הוא ללא צורך. והעיקר דשריפות כתבי קודש בשמות הקדושים כמו מזוזה לא איסור לאו דלא תעשון כן לחוד אית בי'. אלא אף איסור עשה נמי. דהיינו את ד' אלהיך תירא דעשה גמור הוא כדמנו הרמב"ם והסמ"ג במנין המצות וכמו דמוציאין מפסוק זה שלא להוציא שם שמים לבטלה כדאיתא סנהדרין () יותר במכ"ש דקאי נמי על שריפת שמות הקודש והוי לאו ועשה ואין עשה דוחה לאו ועשה. וזה ברור לענ"ד: